

Област Кюстендил

▶ Население (2016)	124 723
▶ Територия (кв.км)	3051,5
▶ Брой на населените места	183
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,3

Общ преглед

Икономиката на област Кюстендил расте през последните няколко години, но доходите и заплатите продължават да изостават от средните нива в страната. Пазарът на труда показва добри тенденции, но застаряването и обезлюдяването оказват негативно влияние. И местните, и чуждестранните инвестиции в областта продължават да са относително малко, а усвояването на европейски средства е сравнително слабо. Представянето на администрацията и предоставяните от нея услуги са на незадоволително ниво въпреки поддържането на значи-

телно по-ниски от средните за страната местни данъци и такси.

Застаряването и обезлюдяването на област Кюстендил са особено интензивни през последните години. Резултатите от зрелостните изпити на учениците се подобряват, но остават под средните в национален план. Натовареността на местните съдилища е традиционно висока, което се отразява и на бързината на правораздаването. Проблем продължава да бъде замърсяването на въздуха в областта. Културният живот в областта е със сравнително слаб интензитет.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Доходи и условия на живот

Пазар на труда

Инвестиции

Инфраструктура

Данъци и такси

Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Демография

Образование

Здравеопазване

Сигурност и правосъдие

Околна среда

Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ●●●

Доходи и условия на живот ●●●

След кризата област Кюстендил изостава от развитието на икономиката в страната. Въпреки че през последните няколко години БВП на глава от населението в областта расте непрекъснато, размерът му все още е далеч под средните за страната стойности – 7274 лв./човек при 12 339 лв./човек в страната за 2015 г. Разликата в доходите също е голяма. През 2015 г. средната годишна брутна заплата в областта достига 7486 лв. при 10 535 лв. за страната, а през 2016 г. доходът на лице от домакинството е 4555 лв., или с 12% под средния.

Делът на населението, живеещо с материални лишения, както и този на населението под националната линия на бедност в областта се увеличават през 2015 г., но остават по-ниски от средните за страната.

Пазар на труда ●●●●

За трета поредна година икономическата активност в област Кюстендил продължава да нараства, като през 2016 г. е 69,9% и вече изпреварва средната за страната (68,7%). Тази тенденция е съпътствана от увеличаваща се заетост и намаляваща безработица, което отразява цялостното икономическо оживление в областта. Заетостта нараства стабилно и за първи път през последните пет години успява да се установи на по-високо ниво от средното за страната – съответно 64,1% спрямо 63,4%. Безработицата пък се свива бързо, въпреки че остава по-висока от средната за страната.

Образователната структура на населението на възраст 25–64 години също се подобрява. През 2016 г. делът на висшите се увеличава до близо 25%, но все още е под средното за страната ниво от 28%. Делът на хората с основно и по-ниско образование пък намалява до 12% и остава по-нисък от този в страната (18%).

И през 2016 г. област Кюстендил остава една от трите области (заедно с Габрово и Смолян) с най-неблагоприятен коефициент на демографско заместване – 48,5%. Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 49 младежи, които ще се включат в работната сила.

Инвестиции ●

През 2015 г. броят на работещите в областта предприятия и разходите за придобиване на ДМА спрямо местното население нарастват чувствително, но остават далеч под средните за страната нива. Чуждите инвестиции в областта все още са почти 10 пъти под средната стойност за страната спрямо населението и разликата се увеличава през 2015 г.

Към 30 юни 2017 г. Кюстендил отново е областта с най-малко изплатени средства по оперативните програми – 614 лв./човек от населението при 1344 лв./човек за страната. В рам-

ките на областта най-много средства усвоява община Рила (заради строежа на автомагистрала „Струма“) – 6154 лв./човек, което я превръща в общината с най-високо усвояване в страната.

Инфраструктура ●●

През 2015 г. гъстотата на пътната мрежа в областта се увеличава (до 20,5 км на 100 кв.км територия при 17,9 км на 100 кв.км за страната) заедно с дела на автомагистралите и на първокласните пътища (до 20,3% при 18,6% за страната) – основно заради строежа на автомагистрала „Струма“. Това определя и увеличаването на дела на пътищата с добро състояние на настилка през 2015 и 2016 г. до 52,8% през 2016 г. при 41,5% за страната.

Делът на домакинствата с достъп до интернет в областта се повишава и през 2016 г., но все още е по-нисък от средния за страната. Сравнително нисък е и делът на местните жители, които използват интернет.

Данъци и такси ●●●●●

Кюстендил е областта с най-ниски местни данъци и такси през 2017 г. При всички включени в изследването ставки средното ниво в кюстендилските общини е по-ниско от средното за страната. Нещо повече, в Кюстендилска област те не нарастват значително от пет години насам, докато в страната се наблюдава стабилен ръст за периода.

Общините в областта (заедно с общините от областите Видин, Добрич и Пазарджик) поддържат и най-ниския годишен данък за таксиметров превоз – 300 лв. при 525 лв. среден размер в страната.

Администрация ●●

Представянето на област Кюстендил в тази категория е не-задоволително. През 2009 г. по дял на покритата от кадастралната карта територия Кюстендил изпреварва останалите области. Между 2009 и 2016 г. покритието в областта не се увеличава, оставайки на ниво от 18,9%, докато в страната расте и достига 22,5%. Общините Бобошево, Кочериново, Невестино и Трекляно продължават да са с 0% кадастрално покритие.

Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в общините в областта се повишава през 2017 г. В общините в останалите области обаче се отчита много по-бързо подобрене и област Кюстендил остава с най-ниската прозрачност – 43% при 59% за страната.

Оценките за развитието на електронното управление и предоставянето на услуги на „едно гише“ за общините в областта са съизмерими със средните стойности за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●

Демография ●●

Демографските тенденции в областта поставят Кюстендил на предпоследното място в страната в тази категория (преди област Видин).

Застаряването и обезлюдяването в област Кюстендил са особено интензивни през последните години. През 2016 г. коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това до 14 години достига 222% при 147% в страната. Коефициентът на естествен прираст продължава да намалява и достига най-ниското си ниво в областта и третото най-ниско в страната с -13‰ при -6‰ в страната през 2016 г. Коефициентът на механичен прираст също намалява и достига почти -8‰ .

Градското население в областта остава около 69% в последните години, докато гъстотата на населението се свива.

Образование ●●●●

През 2015 г. Кюстендил изпреварва останалите области по нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас и през 2016 г. стойността му в областта отново нараства по-бързо от средното ниво за страната, достигайки 81% при 78% за страната. Делът на второгодниците и този на отпадналите от основното и средното образование в областта също остава сравнително нисък.

Същевременно резултатите от зрелостните изпити на учениците се подобряват, но остават по-лоши от средните за страната. На матурата по БЕЛ през 2017 г. средният успех в област Кюстендил е 4,12 при 4,22 за страната, а слабите оценки са 9% при под 8% за страната.

В областта няма университет, но тя е разположена между два от водещите университетски центрове – столицата и Благоевград.

Здравеопазване ●●●●

Кюстендил продължава да е сред областите с най-висок дял на здравноосигурените лица, което до голяма степен се дължи и на бързото застаряване на населението и на държавното здравно осигуряване на пенсионерите. През 2016 г. той достига 95,2% при 88,1% в страната. Броят на общопрактикуващите лекари и на специалистите спрямо населението е сходен с този в останалите области. Леглата в МБАЛ в областта, както и преминалите за лечение болни спрямо населението също са съизмерими със средните за страната през 2016 г.

През 2016 г. коефициентът на детска смъртност в областта се повишава и достига почти двойно по-високо ниво от средното в страната – $12,6\text{‰}$ при $6,5\text{‰}$ за страната.

Сигурност и правосъдие ●

Област Кюстендил се представя слабо в тази категория. Традиционно натовареността на съдилищата е по-висока от средната, което се отразява и на бързината на правораздаването. През 2016 г. на един местен наказателен съдия в окръжния съд се падат по 10,4 дела на месец спрямо 9,4 за страната. Наказателните дела в областта, приключили в 3-месечен срок, се увеличават, но остават по-ниски от средните за страната – 85% при 89% за страната. Висящите дела намаляват до 9% при 8% за страната.

Престъпността в област Кюстендил остава по-висока от тази в страната. Все пак през 2016 г. престъпленията срещу личността и собствеността намаляват, а разкриваемостта им се повишава, въпреки че остава по-ниска от средната за страната – в областта се разкриват 44% от регистрираните през годината престъпления спрямо 48% средно за страната.

Околна среда ●●●●

Делът на населението в област Кюстендил с достъп до канализация, както и този на населението с достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води се повишават през 2015 г., като по този начин се приближават до средните стойности за страната. Делът на населението с достъп до канализация в областта достига 75,1% (при 75,5% за страната), а този на населението, свързано с пречиствателна станция – до 61,9% (при 62,3% за страната).

Образуваните отпадъци също са съизмерими със средните за страната нива – 421 кг/човек годишно при 422 кг/човек за страната през 2015 г.

Проблем продължава да бъде замърсяването на въздуха в областта. За поредна година през 2015 г. отчетените емисии на въглероден диоксид в атмосферата в областта са 669 т/кв.км, или над двойно по-високо ниво от средните за страната 324 т/кв.км. По-високи са стойностите единствено в областите Стара Загора, София (столица) и Варна.

Култура ●

И през 2016 г. музеите в област Кюстендил привличат сравнително голям интерес и посещенията се увеличават до 889 на 1000 души при 734 на 1000 души за страната. Интересът към местните кина отново нараства след спад през 2015 г., но значително изостава от средните стойности за страната – през 2016 г. са отчетени 217 посещения на 1000 души от населението при 778 на 1000 души в страната.

След няколко години на повишение през 2016 г. посещенията в театрите в областта намаляват до нивото си от 2012 г., а разликата с посещенията в останалите области се увеличава значително – 112 на 1000 души в област Кюстендил при 322 на 1000 души в страната.

Посещенията на местните библиотеки също като цяло се увеличават, но и те остават под средните за страната.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2011	2012	2013	2014	2015	2016
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6178	6130	6234	6683	7274	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3534	3508	3593	3966	4587	4555
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6219	6444	6880	7091	7486	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,2	16,1	8,5	14,0	17,4	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	68,5	67,6	67,6	66,9	69,2	69,9
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,1	57,9	57,4	57,4	60,2	64,1
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	14,9	14,2	14,9	14,2	13,1	8,2
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	20,7	19,4	22,5	23,7	23,7	24,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	39	39	40	41	44	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	592	754	1055	1076	1280	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	190	247	295	337	337	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	35,2	31,7	52,4	39,9	50,3	55,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,8	50,0	46,4	46,4	50,5	52,8
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9

Индикатори на социалното развитие	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,8	-11,5	-11,4	-11,4	-12,2	-13,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,2	-4,9	-7,6	-6,7	-3,2	-7,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,40	4,19	4,28	4,30	4,07	3,97
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,21	8,00	5,19	3,98	10,03	12,48
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	81,3	80,4	78,6	78,3	79,3	81,1
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,8	91,3	90,5	92,1	94,2	95,2
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	160,3	231,0	238,4	165,3	232,6	227,4
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,0	15,8	16,1	15,8	15,8	14,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	35,6	38,4	32,6	29,8	34,4	44,2
Дял на висшите наказателни дела (%)	9,4	10,3	10,6	9,5	9,8	9,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	60,3	60,6	60,8	61,0	61,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	739,8	690,0	668,9	668,9	668,9	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	132	86	68	201	187	217
Посещения в театрите на 1000 души от населението	108	114	139	146	155	112